



Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-06-09

Diarienummer 2021-4450

Handläggare

Helene Olofson

Telefon: 031-368 37 41

E-post: helene.olofson@miljo.goteborg.se

Rapport 2023:05 Göteborgs Stads miljöövervakning – sammanställning av nuläge och behov samt förslag till utveckling

Förslag till beslut

1. Miljö- och klimatnämnden godkänner Rapport 2023:05 Göteborgs Stads miljöövervakning – sammanställning av nuläge och behov samt förslag till utveckling.
2. Miljö- och klimatnämnden skickar Rapport 2023:05 Göteborgs Stads miljöövervakning – sammanställning av nuläge och behov samt förslag till utveckling, till kommunfullmäktige som avrapportering av kommunfullmäktiges uppdrag till nämnden i budget 2021 att leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan.

Sammanfattning

I Göteborgs Stads budget för 2021, beslutad av kommunfullmäktige 2020-11-05 §5, fick miljö- och klimatnämnden i uppdrag av kommunfullmäktige att leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan. Miljöförvaltningen har tolkat uppdraget som att en plan för hur Göteborgs Stad kan samverka för en mer effektiv och ändamålsenlig miljöövervakning ska upprättas. Underlag till planen har tagits fram genom att kartlägga den miljöövervakning som bedrivs inom Göteborgs Stad idag och att identifiera hur den behöver utvecklas för att möta stadens behov.

I bifogad rapport presenteras ett förslag på hur Göteborgs Stad kan arbeta tillsammans med en stadenövergripande miljöövervakning. I rapporten presenteras också ett förslag på hur ansvaret för miljöövervakningen kan fördelas mellan stadens nämnder. Förslaget är övergripande eftersom ansvaret för att bedriva de olika delarna av miljöövervakningen inte på ett enkelt sätt kan fördelas till en enskild nämnd. Det är framför allt inom övervakningen av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet som det är svårt att göra en tydlig gränsdragning då flera nämnder, främst miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden, stadsbyggnadsnämnden och kretslopp och vattennämnden, har inom ramen för sina respektive grunduppdrag i uppdrag att arbeta med dessa frågor.

En nära samverkan och en kontinuerlig dialog mellan berörda förvaltningar och bolag är avgörande för att Göteborgs Stad ska kunna bedriva en effektiv miljöövervakning som möter stadens behov. Detta behov föreslås omhändertas genom en stadenövergripande arbetsgrupp som kontinuerligt samverkar inom miljöövervakningen. Ansvaret för att

samordna en stadenövergripande samverkansgrupp kan knytas till miljö- och klimatnämndens uppdrag om övergripande ansvar för kommunens miljöövervakning.

Göteborgs Stads nuvarande övervakning av luftkvalitet, buller, badvattenkvalitet och dricksvattenkvalitet uppfyller de skyldigheter som ställs på en kommun genom lagstiftning. Övervakningen av luftkvalitet och buller behöver i viss utsträckning utvecklas för att bättre möta stadens behov av underlag inför beslut som bidrar till stadsutveckling i en hållbar riktning. Övervakningen av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet behöver utvecklas betydligt för att svara mot indirekta lagkrav och för att möta stadens behov av underlag till miljömålsuppföljningen och inför beslut som bidrar till en hållbar stadsutveckling. I rapporten ges flera förslag på hur specifika delar av Göteborgs Stads miljöövervakning kan utvecklas för att bättre möta dessa behov.

Miljö- och klimatnämnden har, i enlighet med sitt reglemente, det övergripande ansvaret för kommunens miljöövervakning. Enskilda nämnder ansvarar för de delar av miljöövervakningen som faller inom deras ansvarsområde. Ansvaret för övervakning av luftkvalitet och buller är tydligt fördelat till miljö- och klimatnämnden. Ansvaret för övervakning av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet är inte lika tydligt fördelat.

Inom samtliga miljöövervakningsområden är det nödvändigt att utveckla effektivare sätt att sprida kunskap om miljötillståndet och tillgängliggöra data så att stadens behov kan tillgodoses på bästa sätt. Ett förslag på hur detta kan göras är genom en gemensam arbetsyta med systemstöd för lagring av stadens miljöövervakningsdata. Att utreda möjligheter till en gemensam arbetsyta för miljöövervakningsdata faller inte inom ramen för detta uppdrag, men behöver omhändertas för att Göteborgs Stad ska kunna samordna sin miljöövervakning.

Bedömning ur ekonomisk dimension

I rapporten presenteras flera förslag på hur Göteborgs Stads miljöövervakning kan utvecklas för att bättre möta stadens behov. Flera förslag avser miljöövervakning som bedrivs av miljöförvaltningen. För att förslagen ska kunna implementeras behöver miljö- och klimatnämnden tilldelas utökade resurser. Utökade resurser behövs också om miljöförvaltningen ska ges ett samordnande ansvar att skapa och driva en samarbetsyta för stadens miljöövervakningsarbete. Miljöförvaltningens resursbehov kommer att framgå i förslaget till miljöövervakningsplan för 2024 som ligger som bilaga till miljö- och klimatnämndens budget.

Bedömning ur ekologisk dimension

Miljöövervakning ger underlag för att vidta åtgärder för att Göteborg ska bli en ekologisk hållbar stad. En utvecklad miljöövervakning behövs för att ge ett fullgott kunskapsunderlag för val av åtgärder för att få renare luft, bättre ljudmiljö, renare vatten och högre biologisk mångfald.

Bedömning ur social dimension

Miljöövervakningen bidrar till att skapa förutsättningar att nå hållbarhet även inom den sociala dimensionen. En god och hälsosam livsmiljö kräver tillgång till god luft- och ljudmiljö, rent vatten och biologisk mångfald.

Bilaga

1. Rapport 2023:05 Göteborgs Stads miljöövervakning – sammanställning av nuläge och behov samt förslag till utveckling

Ärendet

I Göteborgs Stads budget för 2021, beslutad av kommunfullmäktige 2020-11-05 §5, fick miljö- och klimatnämnden i uppdrag av kommunfullmäktige att leda arbetet med att ta fram en stadenövergripande miljöövervakningsplan. Uppdraget ska enligt kommunfullmäktiges beslut återrapporteras till kommunfullmäktige.

Beskrivning av ärendet

Bakgrund

Miljö- och klimatnämnden ansvarar enligt sitt reglemente för kommunens miljöövervakning inom miljö- och hälsoskyddsområdet, med undantag för uppgifter som kommunfullmäktige uppdragit åt annan nämnd. Miljö- och klimatnämnden bedriver en systematisk miljöövervakning genom att årligen upprätta en miljöövervakningsplan. Miljöövervakningsplanen beskriver den övervakning som ska bedrivas av miljöförvaltningen under kommande år och ger förslag på utvecklingar och utökningar av densamma. Även andra förvaltningar inom Göteborgs Stad utför viss miljöövervakning, men tar inte fram specifika miljöövervakningsplaner.

Under år 2019 genomförde miljöförvaltningen en översyn av sin miljöövervakning. Översynen, som presenteras i *Rapport 2019:19 Översyn av Göteborgs Stads miljöövervakning – skyldigheter, kostnader och miljönyttor*, visade att en stadengemensam miljöövervakningsplan, tillsammans med bättre systemstöd för lagring av miljöövervakningsdata, skulle förbättra både kostnadseffektiviteten och möjligheten till miljönytta från miljöövervakningen.

Syfte

Bifogad rapport syftar till att föreslå hur en stadenövergripande miljöövervakning kan planeras och bedrivas för att möta stadens behov. Rapporten ska bidra till att skapa förståelse för vilka utvecklings- och förbättringsbehov som behöver omhändertas för att miljöövervakningen ska kunna bedrivas mer effektivt och skapa bättre förutsättningar för Göteborgs Stad att nå miljömålen.

Metod

Rapporten har tagits fram av en projektgrupp bestående av tjänstepersoner från miljöförvaltningen, förvaltningen kretslopp och vatten, stadsmiljöförvaltningen, stadsbyggnadsförvaltningen, exploateringsförvaltningen samt Gryaab. Projektgruppen har rapporterat fortlöpande till en styrgrupp bestående av enhetschefer och tjänstepersoner från miljöförvaltningen, förvaltningen kretslopp och vatten, stadsmiljöförvaltningen och stadsbyggnadsförvaltningen.

En kartläggning av befintlig miljöövervakning och behov av utveckling har gjorts genom en enkätundersökning som skickades ut till stadens samtliga förvaltningar och bolag. Resultaten från enkätundersökningen har följts upp inom projektgruppen. I rapporten presenteras projektgruppens förslag till hur miljöövervakningen kan utvecklas och samordnas för att bättre möta stadens behov.

Resultat

I rapporten presenteras ett förslag på hur Göteborgs Stad kan arbeta med en stadenövergripande miljöövervakning. I rapporten presenteras också ett förslag på hur ansvaret för miljöövervakningen kan fördelas mellan stadens nämnder. Förslaget är

övergripande eftersom ansvaret för att bedriva de olika delarna av miljöövervakningen inte på ett enkelt sätt kan fördelas till en enskild nämnd. Det är framför allt inom övervakningen av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet som det är svårt att göra en tydlig gränsdragning då flera nämnder, främst miljö- och klimatnämnden, stadsmiljönämnden, stadsbyggnadsnämnden och kretslopp och vattennämnden, har inom ramen för sina respektive grunduppdrag i uppdrag att arbeta med dessa frågor. En nära samverkan är avgörande för att staden ska kunna bedriva en effektiv miljöövervakning inom dessa områden.

En detaljerad effektiv stadengemensam miljöövervakning inklusive ansvarsfördelning går inte att planera utan en central styrning. Miljöövervakningen är dessutom föränderlig, där nya behov som kan uppstå och med nya direktiv som ska följas. Det finns därför behov av kontinuerlig dialog och samarbete mellan de förvaltningar och bolag som bedriver miljöövervakning eller angränsande arbete.

Göteborgs Stads nuvarande övervakning av luftkvalitet, buller, badvattenkvalitet och dricksvattenkvalitet uppfyller de skyldigheter som ställs på en kommun genom lagstiftning. Övervakningen av luftkvalitet och buller behöver i viss utsträckning utvecklas för att bättre möta stadens behov av underlag inför beslut som bidrar till stadsutveckling i en hållbar riktning. Övervakningen av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet behöver utvecklas betydligt för att svara mot indirekta lagkrav och för att möta stadens behov av underlag till miljömålsuppföljningen och inför beslut som bidrar till en hållbar stadsutveckling.

Miljö- och klimatnämnden har, i enlighet med sitt reglemente, det övergripande ansvaret för kommunens miljöövervakning. Enskilda nämnder ansvarar för de delar av miljöövervakningen som faller inom deras ansvarsområde. Ansvaret för övervakning av luftkvalitet och buller är tydligt fördelad till miljö- och klimatnämnden. Ansvaret för övervakning av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet är inte lika tydligt fördelad.

I rapporten ges flera förslag på hur Göteborgs Stads miljöövervakning kan utvecklas för att bättre möta de behov som identifierats. För miljöövervakning av luftkvalitet och buller handlar det om mindre utökningar av den miljöövervakning som görs idag. För ekologi och biologisk mångfald består behovet till stor del av att bedriva miljöövervakningen på ett mer sammanhängande och systematiskt sätt än vad den görs idag, samt om att göra djupare analyser av de data som samlas in. Inom miljöövervakning av vattenkvalitet finns behov dels av nya typer av mätningar och undersökningar, dels av att utveckla metoderna som används för den övervakning som görs idag.

Förslag på fortsatt arbete

Det finns ett identifierat behov av kontinuerlig dialog och samarbete mellan de förvaltningar som bedriver miljöövervakning. Ett sätt att ta sig an detta behov är genom att tillsätta en stadenövergripande arbetsgrupp som kontinuerligt samverkar inom miljöövervakningen. En uppgift för arbetsgruppen bör vara samordning inom staden avseende vissa inventeringar, undersökningar, mätningar och provtagningar. Arbetsgruppen kan också vara en plattform att utgå från när det finns behov av att identifiera ytterligare gränsdragningar och rollfördelningar inom övervakningen. I samverkan är det viktigt att involvera de förvaltningar och bolag som inte bedriver direkt

miljöövervakning, men som tar fram data som kan ge mervärde för miljöövervakningen eller som skulle kunna utvecklas till miljöövervakning.

Med en tydlig samordning av stadens miljöövervakning ges bättre förutsättningar för att den ska bli mer effektiv och ändamålsenlig. Inom samordningen är det viktigt att planera så att miljöövervakningen kan bedrivas långsiktigt. Respektive nämnd behöver ha en tydligt dokumenterad plan över vilken miljöövervakning de avser att bedriva, både den som är regelbundet återkommande och den som är behovsstyrd. Denna plan behöver förankras med berörda nämnder och styrelser och data från miljöövervakningen behöver tillgängliggöras på ett smidigt sätt. Inom samverkan och samordning av Göteborgs Stads miljöövervakning underlättar det om de förvaltningar som bedriver övervakningen har liknande systematiska arbetssätt när de planerar, bedriver och följer upp arbetet.

Inom samtliga miljöövervakningsområden är det nödvändigt att utveckla effektivare sätt att sprida kunskap och tillgängliggöra data så att stadens behov kan tillgodoses på bästa sätt. Ett förslag på hur detta kan göras är genom en gemensam arbetsyta med systemstöd för lagring av stadens miljöövervakningsdata. Arbetsytan för miljöövervakning behöver kopplas till ett kartsystem (GIS) som är tillgängligt för samtliga förvaltningar och bolag inom staden. Inventeringar, undersökningar, mätningar och provtagningar som genomförs, oavsett om det är som miljöövervakning eller i anslutning till verksamhetens ansvar, bör digitaliseras och göras tillgängliga i kartverktyget. I systemet bör det finnas möjlighet till nedladdning av data. Det är önskvärt att kartsystemet kopplas till miljöövervakningsdata från Göteborgsregionen, länsstyrelsen och nationella databaser såsom artportalen och nationella vägdatabasen. Att utreda möjligheter till en gemensam arbetsyta för miljöövervakningsdata faller inte inom ramen för detta uppdrag, men behöver omhändertas för att Göteborgs Stad ska kunna samordna sin miljöövervakning.

Förvaltningens bedömning

Miljöförvaltningen bedömer att det mest effektiva sättet att utveckla en stadenövergripande miljöövervakning som möter stadens behov är genom en stadenövergripande arbetsgrupp med syfte att samordna och samverka kring miljöövervakningen. Genom förankring i berörda nämnder och styrelser kan arbetsgruppen säkerställa att miljöövervakningen planeras och bedrivs på ett långsiktigt och strategiskt sätt. Vi bedömer att miljö- och klimatnämnden, som enligt sitt reglemente har det övergripande ansvaret för kommunens miljöövervakning, bör ansvara för denna samordning. Miljöförvaltningens ansvar avser inte hanteringen och samordning av andra förvaltningars och bolags miljöövervakningsdata.

I arbetet med uppdraget har det varit tydligt att en stor utmaning inom miljöövervakningen finns inom hanteringen av miljöövervakningsdata. För att kunna få största möjliga miljönytta från övervakningen är det av vikt att Göteborgs Stad utvecklar och effektiviserar hur data, kunskap och behov tillgängliggörs och utbyts. Data behöver finnas samlat på ett lättillgängligt och tydligt sätt, förslagsvis genom en gemensam arbetsyta med tillhörande systemstöd och kartsystem. Detta behov behöver omhändertas i framtida uppdrag.

Förvaltningen bedömer att en utveckling av miljöförvaltningens miljöövervakning kommer att kräva att utökade resurser tilldelas miljö- och klimatnämnden. Jämfört med de resurser som tilldelades miljöövervakningen i 2022 års budget kommer det att krävas

tillskott för att utveckla och utöka främst övervakningen av ekologi och biologisk mångfald samt vattenkvalitet. Utökade resurser behövs också om miljöförvaltningen ska ges ett samordnande ansvar att skapa och driva en samarbetsyta för stadens miljöövervakningsarbete. Behoven kommer att framgå tydligare i miljöövervakningsplanen för 2024 som biläggs miljö- och klimatnämndens budget.

Peter Berntsson

Tf direktör

Marcus Jahnke

Avdelningschef